

BOHATEROWIE BAJEK I BAŚNI

WRÓŻKI I CZAROWNICE

Baśnie, legendy i mity to opowieści, które powstały przed wiekami. Były przekazywane z ust do ust, zanim ludzie wynaleźli pismo. Gawędziarze snuli opowieści o czarach, które zawaładnęły wyobraźnią kolejnych pokoleń. W opowieściach tych bardzo często pojawiały się wróżki i czarownice.

Z historii czarownic

Z dawien dawna uznawano czarownice za pośredniczki diabła. W średniowiecznej Europie głośne były procesy czarownic, za takie uznawano kobiety pozostające, według opinii otoczenia, w kontakcie z siłami nadprzyrodzonymi. Przypisywano im zdolność odgadywania przyszłości i wpływania na nią dzięki zabiegom magicznym. Były to zazwyczaj niewinne kobiety, których odmienność wyglądu, obyczajów i zachowania, a czasem niechęć i osobiste porachunki możnych stawały się przyczyną skazywania ich na spalenie na stosie.

Czary – mary, hokus – pokus

Podobno słowo „wiedźma” pochodzi od słów: wiedzieć, wiedza. Czyli to kobieta posiadająca wiedzę, i to wiedzę tajemną. Zgłębia ją w mrocznym wnętrzu chaty, z dala od ludzkich siedzib.

Według wierzeń średniowiecznych, w pewne określone dni, odbywały się nocne zloty czarownic, tak zwane sabaty, na łysych szczytach gór, dokąd przybywały one na narady i zabawę, lecąc na miotłach. Spotykały się tam ustalając plan szkód i utrapień, jakie przyniosą ludziom w najbliższym czasie. W polskich opowiadaniach ludowych sabaty czarownic odbywały się na Łysej Górze, w Górach Świętokrzyskich, w noc świętojańska, to znaczy z 23 na 24 czerwca.

Czy boimy się czarownic?

Postacie czarownic występują w wielu sławnych opowieściach ludowych w całej Europie. Straszono nimi dzieci, wymuszając posłuszeństwo. Pozostały świadectwem prymitywnych wierzeń, dawnych obyczajów, należą do historii kultury; dziś już nie straszą, a przedstawiane jako szpetne kobiety na miotle - nawet bawią i śmieją.

Czym zajmuje się baśniowa czarownica?

Czarownica rzuca uroki i czary, które wymyśla nocą w swoim domu. Musi doskonale znać się na ziołach, latać na miotle i znać na pamięć wszystkie zaklęcia. Sporządza diabelskie napoje i trucizny. Czyta przyszłość z kryształowej kuli i fusów.

Do grona znanych czarownic zaliczamy podstępną i próżną macochę królowy Śnieżki. Jest nią królowa, która chce pozostać najpiękniejszą kobietą w królestwie. Pewnego dnia magiczne lustro oznajmia macosze, że piękniejsza od niej jest Śnieżka. Królowa postanawia ją uśmiercić, podając zatrute jabłko. Śnieżka zapada w długi sen, a czuwają nad nią krasnoludki. Kiedy zjawia się królewicz i całuje królownę, zły czar pryska.

Najbardziej sławna wiedźma to Baba Jaga, zwana też Babą Jędzą. Jest postacią ze starych ludowych bajek.

Pierwsi postać Baby Jagi opisali bracia Jacob i Wilhelm Grimm w baśni "Jaś i Małgosia". Baba Jaga z tej baśni lubi zjeść tłuściutkie dziecko. Kiedy Jaś i Małgosia trafiają do jej chatki, wiedźma zamyka Jasia w komórcie, żeby go utuczyć. Ale dzięki sprytowi Małgosi czarownica sama trafia do pieca.

Jak rozpoznać czarownicę?

Czarownica, czyli wiedźma, przeraża samym swym wyglądem.

Cechy czarownicy:

- zniszczony spiczasty kapelusz
- nos jak haczyk
- wysunięty podbródek
- zmierzwiłone włosy
- czarne, podarte i pocerowane łachmany
- brodawki na nosie i twarzy
- rękawiczki bez palców
- paznokcie długie jak szpony

Każda profesjonalna wiedźma winna posiadać czarnego kota, kryształową kulę, kocioł do przygotowania mikstur oraz latającą miotłę.

Wolimy czarodziejki!

Czarodziejka to wróżka, która spełnia dobre czary. Gotuje w kotłach malinowe napoje, które leczą choroby, a nawet zmartwienia. Czarodziejki lubią dzieci, chętnie pomagają biednym ludziom w ich kłopotach. Taką była matka chrzestna Kopciuszka, która wyczarowała jej piękną suknię balową i zmieniła różdżką myszy w rumaki, a dynię w karocę.

Wróżki wyglądają zupełnie inaczej niż czarownice:

- spiczasta czapka z welonem
- przezroczyste skrzydełka
- uroczy uśmiech
- blond loki, długie aż do ziemi
- powłóczysta i ładna sukienka
- różdżka czarodziejska z gałęzi głogu, cisu lub wierzby

Wróżki bywają jednak różne...

Jest chatka w lesie ukryta
W mchy i paprocie spowita
Nocą przy pełni księżyca
Śpi tam pewna czarownica
Jej miotła z witek brzoźowych
Sama wyrusza na łowy
Jej kot czarny
Niby smoła
Sam warzy w kociołku zioła
Tak że pod zielonym dachem
Snują się dziwne zapachy
Ona nie czuje nie słyszy
Bo sen w niebie ją kołysze
Bo płynie przez niebo chatką
Jak zaczarowanym statkiem

Zofia Beszczyńska – Kołysanka czarownicy

Jak wieść niesie, w miejscowości Mała Nędza
Stoi wielki hipermarket Stara Jędza.
Od produktów uginają się regały,
Bo towarów asortyment jest wspaniały.

Lecz choć można tam naprawdę wszystko dostać,
To zakupy w Starej Jędzy rzecz nieprosta.
Kto chce w mig to pojąć w sposób oczywisty,
Niech spróbuje znaleźć wszystko z naszej listy:

Cztery żaby, pięć pajaków, kurze pierze,
Parę klipsów z uśmiechniętym nietoperzem,
Jeden szkielet, dwa długasne gnaty luzem,
Maskę kota z fioletowym wielkim guzem,

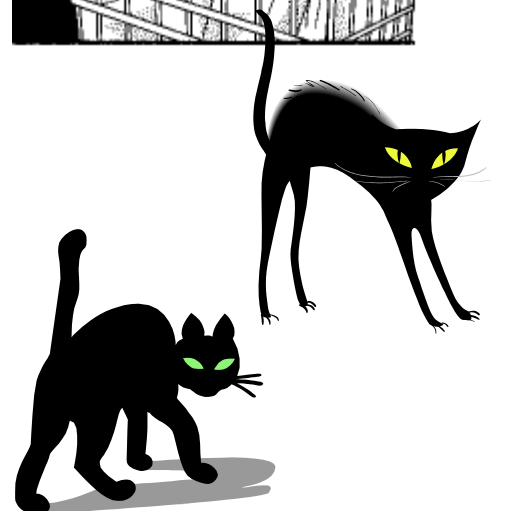
Czaszkę ptaszka, małą miotłę odrzutową,
Dwie pokrzywy (gotowaną i surową),
Cztery jabłka z wielgachnymi robalami
I buciki z czerwonymi kokardkami,

[...]

Garniec błota, słój pajęczyn, poleć sadła,
Krzywe lustro, gadające dwa zwierciadła,
Sześć trujących i śmierdzących muchomorów
Oraz innych strasznych grzybków osiem worów.

Małgorzata Strzałkowska – Hipermarket Stara Jędza [fragm.]

**HIPERMARKET
STARA JĘDZA**

Dom na krzywej łapce,
Skrzypi krzywa furtka.
Przed domkiem na ławce
Baba Jaga smutna.
Nikt nie lubi Baby Jagi ani krztyny,
Nikt do Baby nie przychodzi w odwiedziny,
Nikt „dzień dobry” jej nie powie, gdy ją spotka,
Nikt się zatrzyma u jej płotka..

Baba Jaga martwi się i smuci:
- Ja już nie chcę z wszystkimi się kłócić!
Czy są może takie czary albo zioła,
Żeby miła się zrobiła i wesoła?

Joanna Papuzińska „Smutna Baba Jaga” [fragm.]

**A jakie książki przeniosą Cię w tajemniczy, zaklany świat magii,
w którym przez chwilę i Ty poczujesz się wróżką lub czarownicą
(według uznania)?**

Wiera Badalska „Jak oswoić czarownicę”

Shirley Barber „Złota wróżka”; „Wróżka i Gwiazdny Ząbek”

Czarodziejski świat wróżek (Zaklany Las)

Roald Dahl „Czarownice”

Natalia Gałczyńska „O wróżkach i czarodziejach”

Księga wróżek i czarownic

Clive Staples Lewis „Lew, czarownica i stara szafa” (Opowieści z Narnii)

Joanna Papuzińska „Nasza mama czarodziejka”

Dorota Terakowska „Dzień i noc czarownicy”

Valerie Thomas „Wiedźma Winifreda”

Bibliografia:

Daxelmuller Christoph „Magia, wiedźmy i czarnoksiężnicy”. Wrocław, Atlas 2004

Hill Douglas „Wiedźmy i czarownicy: poznaj świat magii, dzieje, tajemnice i wierzenia ludzi uprawiających magię”. Warszawa, Arkady 1998

Księga baśni i mitów. Lublin, Wydawnictwo Paweł Skokowski 2001

Księga wróżek i czarownic. Lublin, Wydawnictwo Paweł Skokowski 1998

Martin Jerzy W. „O czarach – marach”. Świerszczyk 2004 nr 22 s. 5-6

Tylicka Barbara „Bohaterowie naszych książek: przewodnik po literaturze dla dzieci i młodzieży”. Łódź, Literatura 1999